
¹ Казанжи Марія Йосипівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та диференціальної психології, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського, Одеса, Україна

Анотація. В статті наведено результати теоретичної розробки структури фасиліативного потенціалу особистості. Встановлено, що фасиліативний потенціал можна розглядати як єдність двох інтегральних складових: актуалізаційної та ресурсної. До актуалізаційної складової входять ціннісно-смысловий, потребово-мотиваційний та поведінковий компоненти. До ресурсів відноситься сукупність емоційних, когнітивних та вольових якостей особистості.

Ключові слова: фасиліативність, фасиліативний потенціал, властивість (риси), компоненти фасиліативного потенціалу

Динаміка розвитку сучасного суспільства, гуманізація всіх сфер людських відносин породжує зростаючий інтерес наукової спільноти до феномену фасиліативності. Нами на попередньому етапі роботи (кандидатська дисертація) була запропонована концепція фасиліативності як властивості особистості, розробка якої спиралась на континуально-ієрархічну структуру особистості, створену науковим керівником О.П. Санніковою. Необхідно зупинитись на цьому докладніше для встановлення спадкоємності між цими двома великими етапами наукової роботи.

Перший етап роботи більшою мірою був пов'язаний з вирішенням конкретних поставлених завдань, пошуком напрямків подальшої роботи та збором емпіричного матеріалу задля створення мінімально необхідної теоретико-емпіричної основи для більш фундаментального дослідження. Не було готовності до складних теоретичних розробок (що, власне, і не є завданням кандидатського дослідження) та необхідності зосереджуватись на термінологічних тонкощах. Наразі багаторічне дослідження призвело до перегляду, розширення деяких першопочаткових ідей, подальшого просування на шляху до більш глибокого розуміння досліджуваного явища.

Уже на ранніх етапах роботи виникало питання, чи може вважатись нормальним та природним прояв фасиліативності в широкому спектрі ситуацій протягом досить довгого часу, тобто - чи можна з впевненістю говорити про існування риси чи властивості особистості, названої нами фасиліативністю. Узагальнюючи досвід багаторічних досліджень на даному етапі роботи можна сказати наступне – фасиліативність не зовсім коректно називати рисою чи властивістю особистості. Уявімо особистість, в якій яскраво виражена така риса (чи властивість) особистості як фасиліативність. Очевидно, людина, яка володіє такою стійкою властивістю, повинна бути настільки нав'язливо допомагаючою, що її поведінка оточуючими розглядалась би як порушення їх особистого простору. Без запиту на фасиліативні дії, в ситуаціях, що не потребують фасиліативного втручання, така людина діяла б у відповідності зі своєю рисою особистості – усталеною схильністю допомагати іншим людям в їх розвитку. Вона б «розвивала» постійно, кожного дня, всіх навколо – членів своєї сім'ї, колег по роботі, продавців в магазині, механіків на автостанції, контролерів в трамваї тощо. Не важко собі уявити до якого ступеню важко було б контактувати

з цією людиною її оточенню. Фактично, подібного типу люди дійсно, на жаль, існують, але даний тип є швидше предметом вивчення патопсихології. На наш погляд, особистість, яку можна умовно вважати «здоровою», не є носієм фасиліативності-інгібітності як властивості особистості (чи риси), а лиш здатна за певних обставин до фасиліативних чи інгібітних дій.

Так, наприклад, батьки, спілкуючись зі своїми дітьми не завжди керуються мотивами фасилітації і це абсолютно природно. Подружжя, допомагаючи одне одному в розвитку не обмежують стосунки виключно сферою фасилітації, вчителі турбуються про засвоєння навчальної програми учнями, а не тільки про їх особистісний розвиток тощо. Адже фасиліативність не є якістю життєво необхідною індивіду в кожний момент його існування.

Наразі терміном «фасиліативність» ми позначаємо психологічну якість людини, яка є проявом її фасиліативного потенціалу. Ця якість відрізняється від риси, властивості особистості, меншою стійкістю, так як актуалізується в період усвідомленої, цілеспрямованої фасиліативної діяльності. Ця якість може «згортатись», ставати латентною – переходити в потенціал в ті періоди, коли немає запиту на допомогу в розвитку іншому. Те ж саме можна сказати про інгібітність. Фактично інгібітність-фасиліативність одне й те ж явище з протилежним знаком, і те, й інше може знаходитись в потенціальному стані, інгібітність – це також тимчасово актуалізована потенція.

Звернемось до літературних першоджерел відносно поглядів на структурні особливості фасиліативності та інших феноменів, основним проявом яких є допомога іншому, насамперед в розвитку. Детальний аналіз фасиліативного потенціалу як основи прояву фасиліативності детально розглянутий нами раніше [6].

Переважає більшість існуючої інформації описує диспозицію фасиліативність – інгібітність, причому полюс фасиліативності вивчений значно краще. Дж. Капрара справедливо зауважує необхідність вивчення не тільки диспозицій, а й індивідуального потенціалу, оскільки людина є активним суб'єктом, що впливає на хід свого розвитку. Автор наголошує необхідність включення проблеми потенціалу в психологічну науку, адже це розширює традиційний предмет вивчення; дозволяє зосереджуватись не на проблемі психічної вразливості, а на нерозкритих потенціях; привертає увагу дослідників до факту розвитку і прояву особистісних якостей в динамічній взаємодії людини та її оточення; а також акцентує наявність потенціалу не тільки у людей, а й у середовища [14].

Побудову моделі фасиліативного потенціалу проводимо, виходячи з розуміння його системної природи. Отож, спираючись на положення одноїменного підходу [10], в фасиліативному потенціалі можна виділити три основні нерозривно пов'язані підсистеми: когнітивну (реалізується функція пізнання), регулятивну (забезпечує регуляцію діяльності та поведінки) та комунікативну (формується і реалізується в процесі взаємодії людини з іншими). Керуючись системним підходом, важливо відзначити, що здібності людини не є властивостями першого порядку, а належать до властивостей більш високого порядку. Тому й ресурсна складова фасиліативного потенціалу людини є властивістю більш високого порядку, хоча її підґрунтям є характеристики першого порядку (наприклад, психофізіологічні).

Щодо фасиліативності, то А.В. Хоменко, розглядаючи фасилітацію як феномен гуманних відносин вчителя та учня, вважає, що зміст цих відносин в насамперед у ціннісно-змістовному обміні «з прирощенням» емоційно-ціннісного, когнітивного та ціннісно-особистісного потенціалу взаємин. Суттєвою характеристикою гуманних відносин є проблема взаємозв'язку ціннісно-змістовних орієнтацій вчителя та учня, взаємовпливу емоційних якостей та оцінку якості взаємодії [19].

В структурі особистісного потенціалу професіонала, який володіє навичками прихованого професійного психологічного впливу виділяють базис та надбудову. До базису входять біологічно зумовлені психічні функції, особливості психічних процесів, спрямованість особистості. Вся надбудови складає володіння навичками психологічного впливу – це навички застосування, володіння техніками, прийомами та засобами прихованого психологічного впливу і т.д. [12, С.232].

Фасилітацію О.Н. Шахматова розглядає як професійно важливу якість особистості педагога, включаючи в це професійне психологічне утворення індивідуально-психологічні особливості емоційної, інтелектуальної та поведінкової сфер, які проявляються в міжособовій взаємодії і позитивно впливають на виконання педагогічної діяльності [20]. С.Я. Ромашина, О.О. Майер встановили, що фасилітація формується на перетині емпатійного та рефлексивного начал, є системоутвірним елементом професійної спрямованості педагога, так як включає не тільки спрямованість, установки, мотиви, цінності тощо, а й їх втілення в професійній діяльності та спілкуванні [17]. Ціннісно-смісловий зв'язок між суб'єктами фасиліативної взаємодії підкреслював і О.О. Левченко [8]. О.В. Пушкіна в педагогічну фасилітацію професійного самовизначення

включає такі обов'язкові компоненти: суб'єкт, середовище і мета самовизначення [15].

Ряд авторів виділяє групи феноменів, що забезпечують фасиліативність, її компонентний склад.

О.Г. Врубльовська виділяє групи феноменів, що забезпечують фасиліативний вплив. Зокрема, мова йде про:

- когнітивні характеристики, які проявляються в інформованості, усвідомленні та розумінні джерел активізації інтелектуальної сфери особистості;

- вольовими є саморегуляція, самоналаштування, розвиненість гідності, витриманість в представленні власної позиції, інтернальність;

- емоційно-чуттєві особливості виявляються першочергово в емпатії, включенні в спілкування емоційно-чуттєвої сфери особистості;

- поведінковими є співробітництво, сприяння, допомога та взаємодопомога [2]. В здібності до фасиліативного впливу О.О. Кондрашихіна виділяє такі складові: мотиваційна, особистісно-інструментальна та ситуативно-інструментальна [7].

І.М. Литвин також зауважує важливість фасилітативних умінь в здійсненні фасилітації і визначає її структуру як єдність індивідуально-настановчого, когнітивно-діяльнісного та рефлексивно-оцінного компонентів. Індивідуально-настановчий містить індивідуальні особливості соціального педагога як суб'єкта фасилітації (прагнення допомагати іншим, здатність до співчуття та співпереживання, справедливість, доброзичливість тощо); когнітивно-діяльнісний полягає у сформованості комунікативної компетентності, здатності встановлювати суб'єкт-суб'єктні відносини; до рефлексивно-оцінного відноситься рефлексія (якості та вміння, що забезпечують адекватні самооцінку, саморегуляцію, самосвідомість та ін.) [9].

Р.С. Димухаметов, аналізуючи фасиліативність через призму виділених блоків в теорії діяльності (за А.В. Петровським), виділяє блок потреб, мотивів та інтересів; операційно-дійовий (система операцій, дій та їх цілей); блок ділового та міжособового спілкування, пов'язаного з діяльністю, і вважає, що місце фасилітатора в операційно-дійовому блоці [3]. Водночас, фасиліативність розглядається Р.С. Димухаметовим як діяльність і можна виділити відповідно потреби, мотиви, інтереси фасилітативної діяльності; наявність знань, вмінь і навичок впливу на іншого; комунікативні вміння. Також автор наголошує на самому процесі та результаті фасилітативної діяльності, що трактується нами як вираженість поведінкового компонента фасиліативності.

С.К. Нартова-Бочавер включає в готовність до надання допомоги когнітивні особливості особистості (аналіз ситуації, усвідомлення себе суб'єктом допомоги, прийняття рішення), поведінкові (наявні здатності та можливості), мотивацію допомоги [13]. А Х. Хекхаузеном готовність до допомоги визначається як комплексне утворення, що передбачає наявність психологічних ресурсів: когнітивних (аналіз ситуації іншої людини, усвідомлення себе суб'єктом допомоги, прийняття рішення), поведінкових (здібності та можливості) та мотиваційних [18].

До фасилітативної діяльності суб'єкта стимулює, перш за все, його внутрішній стимул – потреба, вважає Р.С. Димухаметов [3], адже в загальному вигляді мотив є відображенням потреби, діючої як об'єктивна закономірність, яка виступає як об'єктивна необхідність. ... «Потреби людини диктують поведінку з тією ж владністю, як сила тяжіння – рухи фізичних тіл» [10, С.156]. Різні автори в мотивації фасилітативності виокремлюють ті чи інші аспекти. Зокрема, С.К. Нартова-Бочавер в аналізі мотивації альтруїстичного вчинку робить акцент на емоційному компоненті готовності до допомоги [13].

В фасилітативному стилі спілкуванні С.Я. Ромашина, О.В. Козіна виділяють такі структурні блоки: мотиваційно-когнітивний, діяльнісно-стимулюючий, оцінно-коригуючий. Базою для прояву всіх виділених компонентів є позитивна Я-концепція вчителя. Мотиваційно-когнітивний блок включає усталену спрямованість вчителя на комунікативну складову педагогічної діяльності, що відображається в прагненні застосовувати всі знання, вміння та навички в комунікативній сфері професійної діяльності, пріоритеті цінностей самоактуалізації та самореалізації у взаємодії з учнем, зацікавленістю процесом та результатом цієї взаємодії. Діяльнісно-стимулюючий блок фасилітативного стилю спілкування включає методи, способи, прийоми впливу педагога в процесі педагогічної комунікації. Особливо слід відмітити вміння слухати, регулювати процесом взаємодії, креативність тощо. Контрольно-коригуючий (або оцінно-коригуючий) блок включає «критерії сформованості фасилітативного стилю спілкування, ознаки, на основі яких відбувається його оцінка та класифікація» [16].

О.А. Маслова в структурі фасилітативної спрямованості педагога виділяє наступні компоненти: емоційно-когнітивний (усвідомлення і прийняття системи цінностей), психологічно-поведінковий (оволодіння фасилітативною технологією та розвиток навичок безпечної поведінки), рефлексивний (самоаналіз та самооцінка власної діяльності, поведінки, а також діяльності та поведінки дитини) [11].

Нами в кандидатській дисертації вивчалась фасиліативність як сукупність емоційних, когнітивних, поведінкових та вольових утворень, що поєднуються в інтегральну властивість, яка виявляється у здатності допомагати іншій людині, сприяючи її розвитку. Цей феномен розглядався в роботі як стійка властивість особистості. Структура фасиліативності як властивості особистості розглядається в контексті континуально-ієрархічного підходу (за О.П. Санніковою), що дало змогу виділити показники формально-динамічного рівня фасиліативності, такі як: потреба в фасиліативності, широта, легкість, гнучкість, усталеність, ініціативність та інтенсивність фасиліативності. Компонентний склад якісного рівня відображений такими складовими: емоційний, когнітивний, дійовий та регулятивно-вольовий компоненти фасиліативності [5].

І.В. Жижина в структуру педагогічної фасилітації включає комунікативні здібності, емпатію, рефлексію, лідерство та інтроверсію-екстраверсію [4]. А. Бергсон пише про значущість інтелектуальних, раціональних характеристик в виконанні моральних обов'язків, допомозі іншому тощо. Зокрема, відзначає безсумнівність розуму як єдиного імперативу, адже інтерес людства надає моральним поняттям власного авторитету та сили, а моральна активність в цивілізованому суспільстві головним чином раціональна. Жити морально – значить слідувати правилам суспільства [1].

Узагальнюючи та підсумовуючи викладений матеріал, відзначимо, що у фасиліативному потенціалі особистості можна виділити такі складові.

1. Емоційний компонент, який включає вміння емоційно вплинути на іншу людину, підтримати на емоційному рівні, поспівчувати, підбадьорити, підняти настрій, створити гарну емоційну атмосферу тощо (О.Г. Врубльовська, А.В. Хоменко, Р.С. Димухаметов, О.Н. Шахматова, О.О. Кондрашихіна, І.В. Жижина, О.А. Маслова, С.Я. Ромашина, О.О. Майер).

2. Когнітивний компонент включає знання в області міжособових відносин, вміння надати цінні поради, показати можливі виходи з певної ситуації, допомогти в вирішенні складної життєвої задачі (А.В. Хоменко, О.Г. Врубльовська, Р.С. Димухаметов, С.Я. Ромашина, О.О. Майер, О.О. Кондрашихіна, А. Бергсон, С.К. Нартова-Бочавер, Х. Хекхаузен, О.Н. Шахматова, О.А. Маслова, С.Я. Ромашина, О.В. Козіна).

3. Вольовий компонент включає вміння змусити себе зробити щось для іншої людини, навіть якщо це досить важко, або ж, навпаки, стримати себе і не робити цього (Р.С. Димухаметов, О.Г. Врубльовська, С.Я. Ромашина, О.В. Козіна, О.О. Кондрашихіна та ін.).

4. Поведінковий компонент включає активну допомогу іншим, що проявляється в конкретних вчинках, поведінці, причому ця допомога спрямована на благо людини, сприяє її особистісному зростанню (Р.С. Димухаметов, О.Г. Врубльовська, С.К. Нартова-Бочавер, О.А. Маслова, О.О. Кондрашихіна, Х. Хекхаузен, О.Н. Шахматова, С.Я. Ромашина, О.В. Козіна).

5. Потребово-мотиваційний компонент включає виражене бажання, потребу сприяти людям, радість і приємні враження від позитивних змін в іншій людині та ін. (А.В. Хоменко, Р.С. Димухаметов, С.К. Нартова-Бочавер, Х. Хекхаузен, С.Я. Ромашина, О.В. Козіна, О.О. Кондрашихіна, С.Я. Ромашина, О.О. Майер).

6. Ціннісно-смысловий компонент включає наявність у особистості цінності розвитку іншої людини, її смисл життя не лише в власних задоволеннях, але й в розвиваючому впливі на інших людей, що не є прямим свідченням виключного служіння розвитку оточуючих, а вказує на розвиток іншого як цінність і смисл життя людини поряд з іншими її цінностями та смислами (Р.С. Димухаметов, Б.П. Яковлев, І.Т. Богдан, А.В. Хоменко, О.А. Маслова, О.О. Кондрашихіна, С.К. Нартова-Бочавер, Х. Хекхаузен, С.Я. Ромашина, О.В. Козіна, О.О. Левченко, С.Я. Ромашина, О.О. Майер, О.О. Гнатишина).

Проведене дослідження дало змогу дійти таких, найбільш загальних, висновків.

Терміном «фасиліативність» ми позначаємо психологічну якість людини, яка є проявом її фасиліативного потенціалу. Ця якість відрізняється від риси, властивості особистості, меншою стійкістю, так як актуалізується в період усвідомленої, цілеспрямованої фасиліативної діяльності. Ця якість може «згортатись», ставати латентною – переходити в потенціал в ті періоди, коли немає запиту на допомогу в розвитку іншому. Те ж саме можна сказати про інгібітність. Фактично інгібітність-фасиліативність одне й те ж явище з протилежним знаком, і те, й інше може знаходитись в потенціальному стані, інгібітність – це також тимчасово актуалізована потенція.

Під фасиліативним потенціалом особистості розуміється особистісне утворення, яке поряд з особливостями взаємодії людей і т.ін., сприяє прояву такої якості як фасиліативність. Фасиліативний потенціал представляє собою єдність двох інтегральних складових: актуалізаційної та ресурсної (власне потенційної). До актуалізаційної складової входить ціннісно-смысловий, потребово-мотиваційний та поведінковий компоненти. Слід відмітити, що і потребово-мотиваційний, і ціннісно-смысловий компоненти є за своєю суттю мотиваційними, їх розділ є умовним задля більш повного вивчення. Актуа-

лізаційна складова відповідає за актуалізацію, прояв потенційної (ресурсної) складової в напрямку сприяння розвитку іншої людини. До ресурсів відноситься сукупність емоційних, когнітивних та вольових якостей особистості, які виявляються у здатності, вмінні впливати на іншу людину. Потенційні можливості людини можуть використовуватись як «інгібітні», якщо актуалізаційна складова фасиліативного потенціалу буде не достатньо розвинена. Техніки, методики, способи фасилітації акумулюються в фасиліативному потенціалі людини, однак їх відтворення в процесі фасилітації не є простим репродукуванням, а опосередковується ситуаційними особливостями, переломлюється, трансформується особистістю фасилітатора тощо.

Фасиліативний потенціал особистості в загальному вигляді включає: характерну особливість людини, яка визначає міру фасиліативного впливу на інших; систему цінностей, спонукань, смислів, ґрунтуючись на яких здійснюється та регулюється фасиліативна діяльність людини; комплекс особистісних здібностей, можливостей (ресурсів), які дозволяють оптимально змінювати прийоми дій в відповідності зі зміною умов, накопичувати нові знання, вміння та навички фасиліативної взаємодії; систему особистісних особливостей, які сприяють здійсненню фасиліативного впливу (але наявність яких не є строго регламентованою).

ЛІТЕРАТУРА

1. Бергсон А. Два источника морали и религии. – [Електронний ресурс]. – М.: Издательство «КАНОН», 1994. – 384с.
2. Врублевская Е.Г. Развитие способности педагогов к фасилитирующему общению: Учебное пособие / Е.Г. Врублевская // Хабаровск, Изд-во «Колорит», 2001. – 182с.
3. Димухаметов Р.С. Фасилитация как специфическая педагогическая деятельность в андрогогической модели обучения. – [Электронный ресурс] / Р.С. Димухаметов // Режим доступа: http://www.portalus.ru/modules/shkola/rus_readme.php
4. Жижина И.В. Психологические особенности развития фасилитации педогога: дис. на здобут. вчен. ступ. канд. психол. наук: 19.00.07/ И.В. Жижина. – Екатеринбург, 2000. – 153с.
5. Казанжи М.Й. Психологічні особливості фасиліативності як властивості особистості: дис. на здобут. вчен. ступ. канд. психол. наук/ 19.00.01 – загальна психологія, історія психології / М.Й.Казанжи. - Одеса, 2006. – 252с.
6. Казанжи М.Й. Фасиліативний потенціал як основа фасиліативних проявів людини. - Науковий вісник ПДПУ ім. К.Д.Ушинського. - 2009. - №3. - С.91-99.
7. Кондрашихіна О.О. Формування здатності до фасилітаційних впливів у майбутніх практичних психологів: дис. на здобут. вчен. ступ. канд. психол. наук: 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / О.О. Кондрашихіна. - Київ, 2004. - 239с.
8. Левченко О.О. Фасилітативна діяльність педагога в контексті суб'єкт-суб'єктного підходу в педагогічній діяльності. – Вісник Житомирського державного університету. - № 39. - Філософські науки. – 2008. – С.23-26.
9. Литвин І.М. Формування фасилітативних умінь соціального педагога / І.М. Литвин. – Вісник Черкаського університету. Випуск 203. – Частина III. – С. 49-52.
10. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Б.Ф. Ломов. – М.: Наука, 1999. – 350 с.
11. Маслова Е.А. Условия формирования фасилитативной направленности у студентов педагогического колледжа / Е.А. Маслова. – [Електронний ресурс]: Современные проблемы науки и образования. – 2012 - №1. - Режим доступа: <http://www.science-education.ru/101-5534>
12. Матеюк О.А., Волинець П.П. Поняття та структура потенціалу прихованого професійного психологічного впливу // О.А. Матеюк, П.П. Волинець / Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького. – Серія: педагогічні та психологічні науки. - №54/2010. - С.230-234.
13. Нартова-Бочавер С.К. Два типа нравственной самоактуализации личности // Психологический журнал, №4, 1993. - С.24-31.
14. Психология личности / Дж. Капрара, Д. Сервон. – СПб.: Питер, 2003. – 640с.
15. Пушкина О.В. Образовательная среда как основополагающее условие фасилитации профессионального самоопределения учащихся. – Автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук: 13.00.01 – общая педагогика, история педагогики и образования / О.В. Пушкина. – Томск, 2012. – 23с.
16. Ромашина С.Я., Козина О.В. Фасилитирующий стиль общения в коммуникативной подготовке учителя гуманитарного профиля. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://psy.tsu.ru/data/pdf/4_23.pdf.
17. Ромашина С.Я., Майер А.А. Что значит быть фасилитативным педагогом? / С.Я. Ромашина, А.А. Майер. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/10_DN_2012/Pedagogica/4_100201.htm
18. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность. – 2-е изд. / Х. Хекхаузен. - СПб.: Питер; М.: Смысл, 2003. – 860 с.
19. Хоменко А.В. Фасилітація як феномен гуманних відносин учителя й молодшого школяра. - [Електронний ресурс]: - Режим доступа: <http://vuzlib.com/content/view/152/84/>
20. Шахматова О.Н. Педагогическая фасилитация: особенности формирования и развития / С.И. Шахматова. – Журнал «Профессиональное

Kazanzhy M.I. The structure of personal facilitative potential: creation experience

Abstract. The article is devoted to the problem of facilitative ability phenomenon. Such issues as succession of stages in the facilitative ability study, peculiarities of reconsideration and extension of some fundamental ideas, further understanding of the given phenomenon are examined in this paper. A certain unreasonableness of defining facilitative ability as a personal “trait” or “virtue” is shown. A person who can be conditionally considered “healthy” is not a bearer of facilitative-inhibitive ability as a personal virtue (or trait) but just able to do facilitative or inhibitive actions under the circumstances which implies the presence of potential to do these actions. The term “facilitative ability” means a psychological property displaying personal facilitative potential. This property is different from a personal trait (virtue) by less stability as it is being actualized in the period of deliberate purposeful facilitative activity. This property may “contract”, become latent and convert to potential in the periods when there is no need to help others in their development. The same thing can be said about inhibitive ability. In fact inhibitive-facilitative ability is one and the same event with a contrary sign; both these events can be in the potential state; inhibitive ability is also a temporarily actualized potency. This paper represents the results of theoretical creation of personal facilitative ability structure. Having analyzed the available literature it was possible to establish that facilitative potential can be defined as unity of two integral constituents: actualizing and resourceful. The actualizing constituent includes sense-valuable, requiremental-motivational and behavioral components. Sense-valuable and requiremental-motivational components are motivational by their nature and their division is rather conventional. The actualizing constituent is responsible for actualization, demonstration of the resourceful component in order to help other people’s development. The resourceful constituent involves a range of emotional, cognitive and strong-willed properties manifested in the ability to influence on others and can be used as “inhibitive” if the actualizing constituent of facilitative potential is not developed enough. To sum up, it should be mentioned that this study provides important information about the problem of interaction between facilitative-inhibitive ability and personal facilitative potential.

Keywords: facilitative ability, facilitative potential, facilitative potential components, virtue (trait).

Казанжи М.И. Структура фасилятивного потенциала личности: опыт построения

Аннотация. В статье приведены результаты теоретической разработки структуры фасилятивного потенциала личности. Установлено, что фасилятивный потенциал можно рассматривать как единство двух составляющих: актуализационной и ресурсной. В актуализационную входят ценностно-смысловой, потребностно-мотивационный и поведенческий компоненты. К ресурсам относится совокупность эмоциональных, когнитивных и волевых качеств личности.

Ключевые слова: фасилятивность, фасилятивный потенциал, свойство (черта), компоненты фасилятивного потенциала.